

Per Nortvedt,
professor ved seksjon
for medisinsk etikk,
Universitetet i Oslo.

Få helsearbeidere har

Kan tidspress tvinge oss til å gjøre ting vi ellers ikke ville ha gjort – til å overse menneskelige hensyn vi ellers ikke ville ha oversett?

Elisabeth Hagemann skriver om tid i den lille boken «Sykepleiens etikk – i korte trekk». Hun skriver på side 16: «Vi kjenner alle til hvor velgjørende det er å treffe mennesker som alltid synes å ha god tid. Er det fordi de har det mindre travelt enn andre? Sikkert ikke. Men de har lært den store kunst å være helt der hvor de er. I det øyeblikk de holder på med en ting, legger de hele sin interesse og alle sine tanker i dette ene, og det samme vil de gjøre hver gang de står overfor et menneske som trenger råd og hjelp.» (1)

«Et eller annet sted er det en moralsk og etisk smertegrense.»

I samme bok på side 22 skriver hun også: «Når det gjelder våre pasienter, så skal vi huske at like hurtig som tiden går for oss, like langsomt går den for dem. De to/tre eller flere minutter de ligger og venter på at termometeret skal bli tatt fra dem, et omslag byttet eller doktorens ordre bli utført, kan for dem være en lidelse som vi ikke unødig skal utsette dem for.» (Ibid)

Tid er mangelvare

For mange er hverdagen i dagens helsetjeneste og i sykepleiarbeidet ikke preget av en slik forståelse av tid. Kanskje er det veldig få mennesker forunt å leve opp til Hagemanns ideal om å «alltid synes å ha god tid» i en situasjon der tid til pasientkontakt, til kommunikasjon og nødvendige omsorgsoppgaver er en mangelvare. Det paradoksale er at organiseringen av helsetjenester følger en annen tidslogikk enn den som er grunnleggende i sykepleierens arbeid. Helse-tjenestens tid er i dag nyttemaksimerings tid, den er den kronologiske tiden som alene står i effektivitetens tegn. Pleiens tid, derimot, er også den subjektive opplevelsen av tid, samtidig som man må være oppmerksom på pasientens eller pårørendes opplevelse av tid. Det er som Hagemann beskriver, den tid der man må vente på en tung beskjed eller en smertefull prosedyre.

Ikke minst ser man brytningen mellom effektiviseringens og økonomiens tid på den ene siden og omsorgsarbeidets etiske forpliktelser på den andre i hjemmesykepleiens arbeid. Når pleiens tid blir stoppeklokkens avbrudte intervaller og pleiarbeidet blir nedfelt i på forhånd vedtatte oppgaver og normer for kvalitet som uavhengig av den enkelte pasients behov i den

enkelte situasjon, da er man så langt fra de normative idealene om helhetlig sykepleie som det er mulig å komme.

En smertegrense

Men må det være slik? Må man alltid begrunne tidsbruken i klinisk sykepleieutøvelse med hensynet til «produksjon», med «gjennomstrømning», eller at tjenestene skal være maksimalt effektive? Og kan man alltid løse problemene med lav bemanning og mangel på personell og tid ved å «arbeide smartere» eller ved å organisere tjeneste bedre, som det ofte sies? Nei, selvsagt kan man ikke det. Et eller annet sted er det en moralsk og etisk smertegrense. Må man alltid tenke på «de andre» når man er til stede hos «den ene»? Nei, ikke hvis man kan innse at også opplevd tid representerer en viktig etisk verdi i sykepleien.

Sykepleierens arbeid med den syke eller hjelpetregende forutsetter alle tidens fasetter. Den forutsetter ikke minst hensynet til pasientens opplevelse av tid, en opplevelse som alltid på en eller annen måte er relativ til den helsesituasjon og det behandlingsforløp pasientens er i. Men arbeidet til sykepleieren forutsetter også det rommet som tiden gir, rommet for omtanke, for god kommunikasjon, for å gjennomføre et

nok tid

godt sårstell eller for å møte uforutsette hendelser og behov.

Er tjenesten forsvarlig?

Det er en vanskelig balanse mellom ulike hensyn her. Helseøkonomer sier noen ganger lett arrogant at gir man helsepersonell bedre tid, så bruker de tiden på andre ting enn pasientene. Da blir samtalen mellom kollegaer på vaktrommet viktigere og kanskje pausene unødige lange. Vi vet alle også hvordan en kanskje arbeider best under tidspress og hvordan «god tid» noen ganger kan bli en slumrende hodepute for gryende latskap.

Men er det der vi er i dag? Er det derfor vi har fått en Helsetjenesteaksjon som vil gjenerobre muligheten for faglig forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp? Er det derfor pasienter og pårørende klager, fordi sykepleiere, leger og andre ikke bruker tiden godt nok? Nei, ropet i dag, fra alle kanter av kliniske helsetjenester og fra pasienter og brukere av helsetjenester, er at nedskjæringer og nedprioriteringer av individuelle omsorgshensyn er gått for langt. Balansen er forrykket, og det etiske og faglige grunnlaget for forsvarlige tjenester er faktisk truet i noen sammenhenger. ■■■

REFERANSER:

1. Hagemann E. Sykepleiens etikk – I korte trekk. Oslo: Gyldendal Forlag, 1930.

